

Dokument nr. 8:16

(1999-2000)

Forslag fra stortingsrepresentantene Jan Petersen, Sverre J. Hoddevik og Erna Solberg om å utvide Oppgavefordelingsutvalgets mandat til også å innbefatte en vurdering av antallet forvaltningsnivåer

Til Stortinget

Bakgrunn

Det kan reises spørsmål om Norge med en befolkning på vel 4 millioner mennesker har behov for mer enn to forvaltningsnivåer. Som leverandør av viktige velferdsgoder innen helse og utdanning har fylkeskommunen utvist manglende evne til å dekke innbyggernes viktigste behov. Pasienter har måttet stå i kø på grunn av manglende behandlingsskapasitet i eget fylke og det har ikke vært mulig å få behandling på sykehus utenfor fylket. Elever har blitt nektet adgang til videregående skoler fordi de tilfeldigvis har bodd på feil side av fylkesgrensen. Enkeltmennesker har blitt offer for stivbeinte systemer hvor fylkesgrensene er viktigere enn å finne løsninger som passer den enkelte bruker.

Fylkeskommunen som regional planlegger og koordinator har heller ikke svart til forventningene. På flere områder er fylkeskommunene for små til å løse oppgaver på regionalt nivå, på andre områder er mindre regioner enn fylker hensiktsmessig. En konsekvens av det første er etableringen av helseregionene, og av det andre er etablering av ulike interkommunale samarbeidsformer.

Flere utredninger, blant annet i regi av Kommunenes Sentralforbund, har pekt på at fylkeskommunen er overmoden for reform. Alle instansene som avga høringsuttalelser til Sundsbø-utvalget som fremla en rapport om forholdet mellom forvaltningsnivåene (KOU 1-98), understreket at det er behov for en reform av forvaltningen på fylkesnivå. Det ble konkludert med at fylkeskommunen har problemer med sin demokratiske forankring og med tilliten og oppslutningen blant innbyggerne. Det har derimot ikke blitt fremmet forslag som kan rette opp de svakhetene som er påpekt. Behovet for to forvaltningsnivåer på lokalt nivå er ikke dokumentert gjennom fylkeskommunens eksistens fra 1975.

En reduksjon av antallet forvaltningsnivåer vil styrke folkevalgt ansvar og innflytelse ved at velger-

ne forholder seg til folkevalgte organ som de kjenner best; Stortinget og kommunestyret. Det har ved flere anledninger skjedd endringer i oppgavefordelingen mellom forvaltningsnivåene. Kommunene har tidligere overtatt sykehjemmene fra fylkeskommunene. Ansvar for de psykisk utviklingshemmede er et annet eksempel på oppgaver som har blitt overført fra fylkeskommunene til kommunene.

En del oppgaver som er tillagt fylkeskommunen vil det være naturlig at staten overtar ansvaret for, sykehusene er et eksempel på en slik oppgave. Innføringen av det innsatsstyrte finansieringssystemet har økt statens reelle styring av helsesektoren.

Å tilføre kommunene nye oppgaver vil representere en desentralisering og styrking av nærhetsprinsippet. Videre vil fjerning av et av forvaltningsnivåene redusere byråkrati og dobbeltarbeid og frigjøre betydelige økonomiske ressurser. Ved å gi kommunene nye oppgaver vil det bli et sterkere fokus på kommunalpolitikk. Det vil kunne føre til høyere valgdeltagelse og bedre rekruttering til kommunalpolitikk.

Ved overføring av oppgaver til kommunene vil den enkelte kommune eller kommunene i fellesskap, gjennom f.eks. interkommunalt samarbeid, overta ansvaret. Større kommuner kan løse mange oppgaver alene, mens mindre kommuner vil ønske å gå sammen i et naturlig geografisk område for å løse oppgavene i fellesskap. Kommunene må selv avgjøre hvem de vil samarbeide med. På denne måten vil en og oppnå å få mer naturlige samarbeidsområder om tjenestetilbud som er bedre tilpasset infrastrukturen og innbyggernes behov. Finansieringsordningene bør tilpasses ansvarsendringen slik at den som har utgiftene også får tilsvarende inntekter.

Stortinget har ved flere anledninger behandlet spørsmålet om antall forvaltningsnivåer og problemstillinger knyttet til dette. Høyre har bidratt til forklaringer og forbedringer, men forslag om å ned-

legge fylkeskommunen har ikke fått flertall. Den siste tiden er det imidlertid kommet signaler fra andre partier om at de er villige til å vurdere til dette spørsmålet på nytt. Arbeiderpartiets leder gir uttrykk for et nytt syn på fylkeskommunen i Dagbladet 29. september 1999. Her skriver han bl.a.:

«Hvor blir det av fylkeskommunen opp i dette? Skal vi opprettholde den av gammel vane når sterke samfunnskrefter av nødvendighet skaper nye mønstre? Systemet er dessuten preget av gammel embetsmannsholdning; kontroll og dobbeltbyråkrati. (...) Enten må vi gjøre noe med fylkeskommunen eller med fylkesmannsembetet. Eller kanskje noe med begge deler og dele landet inn på en ny måte.»

Det er på denne bakgrunn at Høyre nå fremmer forslag om at antallet forvaltningsnivåer skal vurderes.

Regjeringen nedsatte i juni 1998 et utvalg (Oppgavefordelingsutvalget) som skal vurdere oppgavefordelingen mellom stat, fylkeskommune og kommune. Utvalget skal rette særlig oppmerksomhet mot erfaringene med fylkeskommunen som selvstendig forvaltningsnivå, relasjonene mellom regional statsforvaltning og fylkeskommunen og oppgavefordelingen mellom fylkeskommunene og kommune. Utvalget skal se på eventuelle problematiske gråsoner og eventuelt foreslå endringer i oppgavefordelingen. Stortinget avviste Høyres forslag om at utvalget også skulle vurdere antallet forvaltningsnivåer.

Det er dokumentert at det er behov for å vurdere om vi kan klare oss med færre enn tre forvaltningsnivåer. Det virker som det nå er vilje blant et flertall på Stortinget til å foreta en slik vurdering. Ettersom Oppgavefordelingsutvalget ikke har mandat til å vurdere antallet forvaltningsnivåer, bør mandatet utvides til også å innbefatte dette saksfeltet, samt fordelingen av ansvarsområder ved en eventuell reduksjon av antallet forvaltningsnivåer. Oppgavefordelingsutvalget skal etter planen avslutte sitt arbeid innen 30. juni 2000. Det arbeidet Oppgavefordelingsutvalget nå er satt til å gjøre har fokus på endringer av oppgavefordelingen mellom forvaltningsnivåene og innebærer ikke en vurdering av behovet for mer grunnleggende forvaltningsreformer. Derfor bør utvalget få utvidet sitt mandat og utvidet arbeidstid.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen utvide mandatet for Oppgavefordelingsutvalget til å innbefatte en vurdering av antallet forvaltningsnivåer, og forslag til ansvarsfordeling av oppgaver ved en eventuell reduksjon i antallet forvaltningsnivåer.

1. november 1999